

Список літератури:

1. Арутюнова Н. Д. Функциональные типы языковой метафоры / Н. Д. Арутюнова // Известия АН СССР. Серия литературы и языка. – 1978. – Т. 37, № 4. – С. 333–343.
2. Жаботинская С. А. Концептуальная метафора: процедура анализа для множественных данных / С. А. Жаботинская // Актуальні проблеми менталінгвістики: Збірник статей за матеріалами VII Міжнародної конференції (Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького, 28–29 квітня 2011 р.). – Черкаси: Ант, 2011. – С. 3–6.
3. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2006. – 716 с.
4. Lakoff G. Contemporary theory of metaphor / G. Lakoff // Metaphor and thought [ed. by A. Ortony]. – Cambridge: Cambridge University Press, 1993. – P. 202–251.
5. Lakoff G. Metaphors We Live by / George Lakoff, Mark Johnsen. – Chicago: The University of Chicago Press, 2003. – 193 p.

Поклад Т.С.

Київський університет імені Бориса Грінченка

**АНГЛОЯЗЫЧНЫЕ ДЕСКРИПЦИИ ЗАПАХА ДУХОВ:
МЕТАФОРИЧЕСКИЕ МОДЕЛИ****Аннотация**

Статья посвящена исследованию метафорических моделей концептосферы FRAGRANCE в англоязычных описаниях запаха духов. Определены основные понятия, которые составляют терминологический аппарат исследования. Описаны особенности ориентационной и онтологической метафор. Выделено ряд онтологических метафор, которые освещают концепт FRAGRANCE. Охарактеризованы функции таких метафорических моделей в парфюмерном дискурсе.
Ключевые слова: концепт, концептосфера FRAGRANCE, метафорическая модель, онтологическая метафора, ориентационная метафора.

Poklad T.S.

Borys Grinchenko Kyiv University

ENGLISH FRAGRANCE DESCRIPTIONS: METAPHORICAL MODELS**Summary**

The article focuses on the research of the metaphorical models of the conceptual sphere FRAGRANCE in the English fragrance descriptions. The main key terms used in the research are defined. The features of both orientational and ontological metaphors have been considered. The range of ontological metaphors to highlight the concept FRAGRANCE has been outlined as well as their functions in the perfumery discourse characterized.

Keywords: concept, FRAGRANCE conceptual sphere, metaphorical model, orientational metaphor, ontological metaphor.

УДК 82.09'06

**КЛАСИФІКАЦІЯ АЛЬТІСТОРИЧНИХ ТВОРІВ
У НОВІТНЬОМУ ЛІТЕРАТУРНОМУ ПРОЦЕСІ****Поліщук О.Л.**

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

У статті класифіковано художні твори альтернативної історії в новітньому літературному процесі. З погляду на принцип сюжетотворення виділено два типи: справжня альтернатива (Sheer Alternative) та псевдоальтернатива (Pseudoalternative). У свою чергу, справжню альтернативу поділено на два види: реалістичну та довільну. Такий підхід зумовлений критерієм логічності альтернативного моделювання.

Ключові слова: альтернативна історія, справжня альтернатива, псевдоальтернатива, реалістична та довільна альтернатива.

Постановка проблеми. На початок ХХІ століття альтернативна історія зайняла одне з провідних місць в літературному процесі та заявила про себе на повний голос, про що свідчить велика кількість і різноманітність альтернативних творів. Письменики різних країн експериментують з історією так званим методом контрафактичних виразів «що було б, якби...» (умовний спосіб при-

таманний майже всім мовам світу). Найпоширеним варіантом моделювання альтернативної історії в постмодерністичному вимірі є зміна якоїсь історичної події в минулому з її відповідними наслідками для сучасного чи/та майбутнього. Рідше зустрічаються альтернативні твори, розвилки яких пов'язані із теперішнім з подальшими наслідками для майбутнього. З погляду минулого теперішнє

може трактуватися як майбутнє. У таких творах розглядаються нездійснені можливості минулого та їх відзеркалення у теперішньому. Таким чином переосмислюється і піддається аналізу теперішнє як імовірно можливе з погляду минулого.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За останні десятиліття з'явилося багато наукових праць з альтернативної історії вартіх на увагу. Серед них: кандидатська дисертація О. Бочарова «Проблема альтернативності історичного розвитку: історіографічні та методологічні аспекти» [3], докторська дисертація В. Нехамкіна «Альтернативи минулого в філософії історії: теоретико-методологічний аналіз» [6]; наукові розвідки А. Гуларяна «Жанр альтернативної історії як системний індикатор соціального дискомфорту» [5], І. Бестужева-Лади «Ретроальтернативістика в філософії історії» [2], С. Бережної «Історико-порівняльний метод в сучасній альтернативістиці» [1] тощо. Проте в Україні й досі не має синтетичної праці з художньої альтернативістики у літературознавстві. Але на увагу заслуговує кандидатська дисертація «Засоби моделювання історії в постмодерній українській прозі» [9] З. В. Шевчук, другий розділ якої присвячено альтернативній історії як одній з форм моделювання історії в художній літературі.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на те, що і вітчизняні, і західноєвропейські науковці цікавляться темою альтернативної історії, остання не має систематизованого теоретичного підґрунтя. З погляду на велику кількість та різноманітність художніх творів альтернативної історії, а також відсутність їхньої класифікації, вважаємо за необхідне її типологізувати.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є спроба класифікації художніх творів альтернативної історії в новітньому літературному процесі.

Виклад основного матеріалу. Ми виділяємо два типи альтернативної історії в літературному процесі з погляду на принцип сюжетотворення: справжня альтернатива (Sheer Alternative) та псевдоальтернатива (Psevdoalternative).

Справжня альтернатива – це такий тип альтернативної історії, в якому сюжет моделюється згідно з законами формальної логіки та фізичного світу. Біфуркація у такому творі відбувається через дії реальної особи або через історичну подію, що пішла іншим шляхом. Сюжет будується на засадах реалізму. До типу справжньої альтернативи також можна віднести твори, де діє не справжня особа, а вигадана автором, яка не мала об'єктивних причин для неіснування у реальному житті. До справжньої альтернативи можна віднести твори В. Кожелянка «Дефіляда в Москві», М. Лернера «Мусульманська Русь», С. Анісімова «Варіант «Біс», цикл Г. Тертлдава «Велика війна» тощо.

Псевдоальтернатива – тип альтернативної історії, сюжет якої побудований на зміні історії унаслідок втручання надприродного, фантастичного, нереального. Це можуть бути прибульці з інших планет або прибульці з майбутнього (відносно подій у творі), мандрівники у часі тощо. Прикладом цього типу альтернативної історії є твори Стівена Кінга «11/22/63», О. Курильова «Убити фюрера» тощо. У цих творах головні герої потрапляють у минуле за допомогою часового порталю. Різниця у тім, що в романі «11/22/63» часовий портал був виявлений випадково і утворення його немає жодного пояснення законами фізики. Власник закусочної Ел Темплтон випадково виявив у комірчині «кролячу нору», що вела у минуле, а саме: 9 вересня 1958 рік. Не маючи змоги за станом свого здоров'я довести

свої плани до логічного завершення, Ел Темплтон розкриває таємницю часового проходу своєму другові учителю Джейку Еппінгу. Старий Ел просить Джейка запобігти найтрагічнішій події американської історії ХХ століття – вбивству президента Кеннеді. А у творі О. Курильова нанотехнології досягли такого розвитку, що герої самі свідомо відкривають часовий портал, за допомогою якого старший науковий співробітник Інституту історичних досліджень при Академії наук Савва Вікторович Каратаєв потрапляє у 1911 рік. І замість того, щоб виконати завдання керівництва – зробити копії деяких важливих текстів (головним було листування Наполеона та Олександра I в період «ста днів»), які безслідно зникнуть під час німецької окупації Чехословаччини (на завдання було відведено п'ять годин, після чого портал закрийся), Каратаєв вирішує залишитися у минулому і перешкодити планам і діям Гітлера. Зважаючи на те, що героям і Стівена Кінга, і Олега Курильова були відомі хід тієї чи іншої історичної події, тобто вони мали змогу користуватися знаннями майбутнього і передбачати подальший розвиток життя тих чи інших людей, а відтак – ззовні запобігти їхньої реалізації, ці твори є яскравими зразками псевдоальтернативи. Спільна ознака псевдоальтернативних та чисто альтернативних творів – однакове, точніше одне й теж, минуле і в Поточній реальності, і в Альтернативній Реальності до точки дивергенції. Різниця між ними проходить на рівні зображення способів досягнення зміни в певний історичний момент минулого. У справжній альтернативі перевагу письменники надають внутрішнім чинникам, логічно обумовленим. Творці псевдоальтернативних зразків художньої літератури для зображення біфуркації використовують вплив на минуле зовнішніх сил.

Отже, ще раз підкреслимо ознаку псевдоальтернативних творів: наявність фантастичного, нереального (магічні винаходи, надприродні здібності героїв твору, часо-просторові проходи, машини часу чи інші «об'єкти хронопортації»), втручання «попаданців» з інших планет та паралельних світів чи людей з майбутнього відносно часу у творі, а також знахідки якихось давніх артефактів минулого на зразок «обручки всевладдя». У художньому світі літератури псевдоальтернативні твори зустрічаються набагато частіше, ніж твори чистої, справжньої альтернативи. Значною мірою це зумовлене незнанням письменників на достатньому рівні історичних подій та їхнім прагненням найлегшим способом пояснити та відстояти свою суб'єктивну точку зору щодо можливості альтернативного розвитку подій минулого або сучасного.

У свою чергу, беручи до уваги думку Б. Невського, справжню альтернативу ми поділяємо на два види: **реалістичну** та **довільну**. Такий підхід зумовлений критерієм логічності альтернативного моделювання. В реалістичній альтернативі Поточна та Альтернативна Реальності пов'язані причинно-наслідковими зв'язками. Сюжет твору будується на перевазі історичної реальності, а не авторської вигадки. Прикладом реалістичної альтернативи може бути альтернативно-історичний цикл Гаррі Тертлдава «Велика війна» («Great War»). З 1997 по 2007 рік у рамках цього циклу вийшло 11 романів, сюжет яких спрямований на зображення Громадянської війни в США. Точкою біфуркації у циклі Г. Тертлдава є 1862 рік, коли командувач арміями Півдня генерал Роберт Лі, завдяки своїм хитрому-дрим здібностям, розробив план наступальної операції. Згідно з цим планом південні війська мали отримати вирішальну перемогу над противником.

Проте неуважний офіцер у Поточній Реальності втрачає таємний документ, що за збігом обставин потрапляє до командуючого федералами генерала Мак-Клеллана. План операції був зірваний. Жорстока битва на річці Ант'етам не дає отримати перемогу південним військам: територія залишилась за конфедератами, проте тактична перевага – за федералами. Неодноразово американці різних поколінь ставили питання: а що було б, якби той офіцер не загубив секретний наказ? Історики давали різні оцінки тим трагічним подіям, але більшість сходилася на думці, що для конфедератів існувала реальна можливість отримати перемогу в компанії біля річки Ант'етам, і тоді вся війна могла б закінчитися по-іншому. Г. Тертлдав у сюжеті своєї альтернативної історії замінює солдата північної армії, що знайшов секретний наказ генерала конфедератів на солдата південної армії. Цю розбіжність між Поточною Реальністю й Альтернативною письменною базою на принципі випадковості. Об'єктивно такому збігові обставин могло нічого не зашкодити. А враховуючи думку істориків, що генерал Роберт Лі був більш обдарований, ніж Мак-Клеллан, перший з них міг цілком отримати перемогу в цій компанії. За думкою Г. Тертлдава, Лінкольн міг би погодитися на мирову угоду, через велику поразку своєї армії. Тим паче, що конфедерати прагнули лише відділитися, створивши незалежну державу – Конфедерацію Південних Штатів, і не посягали на контроль усієї території США. У подальших книгах письменник зображує великомасштабні події, що відбувалися протягом значного відрізка часу в Америці та Європі. Чим більше альтернативний розвиток історії Г. Тертлдава віддаляється від біфуркації, тим складніше прорахувати реальність існування його змодельованості. Але і підстав для нереальності буття імовірного варіанту розвитку історичних подій, за автором циклу «Велика війна», не має. Сідні Хук з цього приводу зазначає: «Одним із постійних недоліків реконструювання гіпотетичного минулого за допомогою уяви полягає у тому, що висновки робляться для занадто віддаленого майбутнього. Не задовольняючись обмеженим відрізком часу, протягом якого можна уявити собі інший хід подій, відтворювачі минулого ведуть цю лінію невизначено далеко. Тим самим вони ігнорують те, що в їхні історичні сюжети вплітається все більше нових елементів, і в уявного ходу подій з'являється все більше альтернатив» [7, с. 212-213].

Довільна альтернатива не має на меті зображення історичних подій на суто реалістичних засадах, обумовлених законами логіки. Підґрунтям для створення цього виду чистої альтернативи є авторська суб'єктивність та авторське свавілля. Часто письменники у своїх альтернативних творах не надають належного значення логічному поясненню зміни в той чи іншій історичній біфуркації. Як і в усіх альтернативних моделюваннях, у довільній альтернативі також спільним є повне співпадіння Поточної й Альтернативної Реальності до точки розходження, в якій можуть виникати різні флуктації. Головна ознака довільної альтернативи, що виділяє її різновид, – відсутність логічного пояснення на реалістичних підставах розходження Поточної Реальності з Альтернативною в точці історичної біфуркації. Автор довільної альтернативи послуговується лише суб'єктивною точкою зору, коли обумовлює у творі причину цього розходження, або зовсім не намагається її пояснити, залишаючи читачеві простір для міркування та фантазії. Ще однією рисою довільної альтернативи є використання письменниками стилізації документів, з метою надання твору реаліс-

тичності. Та попри це така реалістичність є несправжньою, псевдореалістичністю із залученням квазідокументів. Прикладом довільної альтернативи є твір української письменниці Г. Тарасюк «Цінь Хуань Гонь». Події в романі відбуваються в адміністративній одиниці Козацька Корчма (події, побут, соціальне і політичне життя в якому проєктуються на всю Україну), коли «ішов 101 рік Великої Перманентної Революції і перший виток її 26 виборчого циклу» [8, с. 9]. Щодо заснування цього поселення у самих мешканців села одностайної думки немає. Одні вважають, що воно засновано «приблизно у 1621 році козаками, які, повертаючись додому після перемоги військ Сагайдачного над турками під Хотином, зачепилися за тутешніх дівчат і вдовиць» [8, с. 21], інші, – що «розрослося поселення з козацького дозору, які Богдан Хмельницький через тридцять років потому розставляв під виглядом корчми задля української безпеки на західних землях під час свого переможного Молдавського походу» [8, с. 21]. Події 1621 року, про які згадується у творі, збігаються з Поточною Реальністю історії України. Але про те, що Б. Хмельницький розставляв пости безпеки під виглядом корчми, не написано в жодному підручнику з історії чи науковому дослідженні. Тому цей факт, не маючи ніякого підтвердження, у романі є квазіісторичним. У самому ж творі історичні відомості про Козацьку Корчму Г. Тарасюк подає в «Подорожніх записках плігріма, ченця і лицаря ордену Василіан Христофора Варцаби 1625 року». Те, що «поселення розрослося з корчми, яку поставив тут запорозький козак Мойса Маркитан на честь великої перемоги запорозького війська над турецьким султаном у битві під Хотином 1621 року і на пошану січового кошового й гетьмана України Петра Конашевича-Сагайдачного...» є симулякряцією, а саме, як вважає Жан Бодріяр, – «вдаваною дійсністю». Взагалі письменниця неодноразово використовує у своєму творі стилізацію під документ: декілька сторінок займають «Безсонники Хризантія Варцаби», що по суті є щоденниками героя твору, багато разів у романі трапляються репортажі, статті з газет, тижневиків, зарубіжних видань, у яких йдеться про політичну ситуацію в країні. Українські, чи то країнські, видання мають гучні назви: «Незборима нація», «Фіолетова правда», «Нехай їм!» тощо. Використання стилізації під документ у художньому творі, як зазначає у своїй праці «Документальна література та глобалізаційні процеси у світі» О. Галич, «засвідчує про тенденцію, що все яскравіше виявляє себе в новітній літературі: коли інтерес до документальності бачення людей і подій переростає в потребу імітувати документи й факти, таким чином розширюючи аудиторію потенційних читачів, що, можливо, також є одним із виявів глобалізаційних процесів у світовій літературі» [4, с. 12-13]. Від себе додамо, що імітація документа, яку використовують письменники для запевнення реципієнтів у правдоподібності описуваних у художніх творах подій, є однією з рис, притаманних альтернативній літературі. Другу письмову згадку про Козацьку Корчму письменниця подає у «віснику Оксфордського університету «Історична кунсткамера» у науковому дискурсі всесвітньо знаного історика, демографа і палеонтолога Хелловіна Оруела Варцаби «Амазони або Аномалії розвою земних цивілізацій і окремо взятих етносів» [8, с. 118], датованою квітнем 2000 року. Тут пояснюється, чому в згаданому вище селі залишилися самі чоловіки, які не покидають корчми, пропихуючи всі гроші. Але ні 2000 року, ні будь-якого іншого подібної статті, тим паче на сторінках вісни-

ку Оксфордського університету, не виходило. Отже, у творі знову знаходимо розходження з Поточною Реальністю історії України. У романі Г. Тарасюк «Цінь Хуань Гонь» переломним моментом, чи точкою біфуркації, можна вважати 7 листопада 1917 року, про яке згадує у своїх «Безсонниках» пан Варцаба: «7 лист. Із самого ранку пан Варцаба, тобто – я сам, на правах «сірого кардинала» і політтехнолога зробив перед корчмою коротку історичну довідку, в якій розповів, що саме в цей день 1917 року почалася Велика Перманентна Революція, яка продовжується на наших теренах ще й досі, хоч уже світ про неї давно забув. І ще розповів багато цікавого, зокрема про Леніна, Троїцького і Бухаріна» [8, с. 195]. У радянській історії ці події відомі всім як Велика Жовтнева соціалістична революція. Читачам лише залишається здогадуватися, які чинники вплинули на цей історичний вузол, а вплинути могли на хід історії і незначні чи суб'єктивні обставини. Письменника не вмотивовує у романі біфуркацію, що призвела до розходження Поточної й Альтернативної Реальностей. Проте незаперечним залишається те, що ця подія стала ключовою в історії Країни, яка далі розвивається у творі як альтернатива до реальних історичних подій справжньої України. Така розвилка в романі Г. Тарасюк тягне за собою цілу низку подальших змін. Повністю змінюється сучасне й майбутнє колишньої України, назва якої за альтернативної історії – Країна. З самого початку твору авторка змальовує альтернативи майбутнього, не забуваючи інколи, наче ненароком, подавати невеличкі штрихи ретроспектив українського минулого. Такою замальовкою є, наприклад, згадка про прапрапрабабусю Ілі Парасчина, «тої самої легендарної героїні мандаринового витка Революції, яка ввійшла в рідну історію як баба Параска, і портрет якої в жовтогарячій тілогрійці висить у корчмі поряд з портретами інших героїв інших революцій» [8, с. 57]. Зображення альтернативного майбутнього у творі є болочим для читачів. Адже складна політична ситуація в Україні ХХІ ст., у світі підштовхує їх до чіткого усвідомлення, що описані Г. Тарасюк у романі «Цінь Хуань Гонь» події в недалекому майбутньому можуть стати реальністю. Бо вже й зараз можемо спостерігати, як над державними адміністраціями «на щоглі, фани майорять, одна – державна, синьожовта, друга ж – в залежності від політичної ситуації в Країні та соціально-економічної програми правлячого блоку: то волошкава, то бурячкова, то жовтогаряча, то бурштинова, то зелено-смарагдова, бувало, що й калинова чи ружова око тішить, а то й сіро-буро-малинова...» [8, с. 36-37]. І це стосується не лише політики, буденне життя в перспективі ви-

глядає не менш жахливим: «в супермаркетах – одна бульбокузька (невадська бараболя, схрещена із колорадським жуком), соєва індичка, плавники минтая, мариновані фігі з Кіпру та кав'яр з техаської нафти! <...>. А з непродовольчого – одні капці мейдін Чіна одноразові і на один копил 31 розміру...» [8, с. 72]. Головне, що хотіла письменниця донести до реципієнтів, – попередження про можливі трагічні наслідки, якщо на своєму історичному шляху ми схибимо і зробимо неправильний крок. Г. Тарасюк застерігає від найтрагічнішої помилки українського народу, яка може призвести до незворотних наслідків, і то не альтернативних, а цілком реальних: «Кажуть, молодь, зіпсута якимись постмодерністами, хай їм грець, вже й матюки на рідній солов'їній забула, не по-нашому гне! Ще й за кожне слово рідною мовою вимагає доларами! Дійшло до того, що без долара на рідній не матюкнеться...» [8, с. 91].

Письменники у творах довольної альтернативи можуть змінювати ступінь трагічності якогось природного явища чи катаклізму, які в подальшому вплинули на історичний процес розвитку людства. Так, у своєму романі «Роки рису та солі» (The Years of Rice and Salt, 2002) американський письменник Кім Стенлі Робенсон висловлює припущення, що у результаті пандемії чуми, усім відомої як Чорної смерті, в середині XIV століття померло не тридцять, а дев'яносто дев'ять відсотків населення Європи – «від Москви до Ірландії, від Скандинавії до Константинополя». Письменник написав справжню альтернативну хроніку, в якій моделював можливий розвиток історії людства протягом майже шести століть. Точкою біфуркації в романі, до складу якого входять десять повістей, є 1405 рік. Через кілька десятиліть спустошення чумою, території Європи заселяють араби. К. С. Робенсон протягом усього твору детально описує, якими були і якими могли бути Китай, Індія, Ісламський світ, а також американський континент, якби не зазнали впливу європейської цивілізації та Християнства.

Висновки і пропозиції. Отже, ми класифікували художні твори альтернативної історії в новітньому літературному процесі і з погляду на принцип сюжетотворення виділили два типи: справжня альтернатива (Sheer Alternative) та псевдоальтернатива (Pseudalternative). У свою чергу, справжню альтернативу ми поділяємо на два види: реалістичну та довольну. Такий підхід зумовлений критерієм логічності альтернативного моделювання. Проте класифікація альтісторичних творів – це лише один з аспектів в рамках дослідження теорії художньої альтернативістики. Зокрема, на наш погляд, перспективним буде вивчення рівнів та способів побудови альтісторичних сюжетів.

Список літератури:

1. Бережна С. В. Історико-порівняльний метод в сучасній ретроальтернативістичі / Бережна С. В. // Гілея. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки: Наук. вісник: зб. наук. праць. – К.: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова. – 2012. – Вип. 166 (№ 11). – С. 65-69.
2. Бестужев-Лада І. В. Ретроальтернативістика в філософії історії / Бестужев-Лада І. В. // Вопросы философии. – 1997. – № 8. – С. 112-122.
3. Бочаров А. В. Проблема альтернативності історичного розвитку: историографические и методологические аспекты: дис. на соиск. науч. ступеня канд. ист. наук: спец. 07.00.09. / Бочаров Алексей Владимирович. – Томск, 2002. – 228 с. // Режим доступу: // www.disserr.com/contents/185477.html
4. Галич О. Документальна література та глобалізаційні процеси у світі: монографія / О. Галич. – Луганськ: СПД Резніков В. С., 2013. – 264 с.
5. Гуларян А. Жанр альтернативної історії як системний індикатор соціального дискомфорту / Гуларян Артем Борисович // Режим доступу: http://zhurnal.lib.ru/f/forum_a_i/docladl.shtml
6. Нехамкин В. А. Альтернативы прошлого в философии истории: теоретико-методологический анализ: дис. на соиск. науч. ступеня д. филос. наук: спец. 09.00.11 / Нехамкин В. А. – М., 2008. – 298 с.
7. Сидни Хук «Если бы» в истории / Перевод д.и.н. Б. М. Шпотова / Сидни Хук // Thesis. – 1994. – Вип. 5. – С. 206-215.
8. Тарасюк Г. Цінь Хуань Гонь / Г. Тарасюк. – Біла Церква: КОТО «Культура», «Буква», 2008. – 256 с.

9. Шевчук З. Засоби моделювання історії в постмодерній українській прозі: Дис. ... канд. філол. наук: 10.01.06 / Шевчук Зоя Володимирівна / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Інститут філології. – К., 2006. – 199 с.

Полищук О.Л.

Луганский национальный университет имени Тараса Шевченко

КЛАССИФИКАЦИЯ АЛЬТИСТОРИЧЕСКИХ ПРОИЗВЕДЕНИЙ В НОВЕЙШЕМ ЛИТЕРАТУРНОМ ПРОЦЕССЕ

Аннотация

В статье классифицированы художественные произведения альтернативной истории в новейшем литературном процессе. С точки зрения принципа сюжетообразования выделено два типа: настоящая альтернатива (Sheer Alternative) и псевдоальтернатива (Psevdoalternative). В свою очередь, настоящую альтернативу поделено на два вида: реалистическую и произвольную. Такой подход обусловлен критерием логичности альтернативного моделирования.

Ключевые слова: альтернативная история, настоящая альтернатива, псевдоальтернатива, реалистичная и произвольная альтернатива.

Polishchuk O.L.

Lugansk Taras Shevchenko National University

CLASSIFICATION OF ALTERNATIVE HISTORICAL NOVELS IN A MODERN LITERARY PROCESS

Summary

Literary fiction with the alternative history in a modern literary process is classified in this research. According to the principle of plot building two types can be singled out: sheer alternative and pseudo alternative. Sheer alternative is divided into realistic and free. This approach is conditioned by criteria of alternative modeling logicity.

Keywords: alternative history, sheer alternative, psevdoalternative, realistic alternative, free alternative.

УДК 821.111-3.09

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ІМІДЖМЕЙКІНГУ ЯК ЧИННИК МІФОЛОГІЗАЦІЇ ОБРАЗУ ХОЛМСА

Расевич Л.П.

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Досліджено, як впливає послідовне використання Конан Дойлем технології іміджмейкінгу та методик нав'ювання на створення бажаного іміджу Шерлока Холмса. Виявлені технології дозволяють стверджувати, що в структурі тексту вони стали продуктивним засобом комунікації між автором та читачем, що спричинило до гіперреалізації авторського задуму і мало своїм наслідком безпрецедентну для сучасної світової літератури міфологізацію характеру дойлівського детектива.

Ключові слова: імідж, технологія, іміджмейкінг, міфологізація, Шерлок Холмс.

Постановка проблеми. Міф про Холмса, образ якого, на перший погляд, продовжував розпочату Едгаром По поетизацію детектива-одинака і вписувався в рамки непретензійного масового письменства, вийшов далеко за межі літератури як галузі мистецтва, утвердившись у цілому спектрові галузей культури і побуту: від серйозного кінематографу до анекдотів, дитячих коміксів і мультфільмів, буденних паралелей і порівнянь. Факт міфологізації Холмса, проте, потребує ґрунтовного дослідження. Попри очевидний вихід за вузькі і дещо принизливі, на погляд самого Конан Дойля, рамки масліту, шерлокіана все ж призначена для широкого кола читачів. Це означає, що задля ефективної комунікації між автором та читачем мали бути використані технології, які є продуктивними саме у цьому контексті. Ними стали технології іміджмейкінгу, якими автор послідовно послуговується при створенні тек-

сту твору і які, у свою чергу, розраховані на їх коректне відносно авторському задумові декодування імпліцитним читачем. Феномен міфологізації образу Холмса, як і всього художнього світу холмсіани, доводить результативність дойлівської методики внутрітекстової комунікації, а її аналіз дозволяє зробити висновок про співвідносність цієї методики із технологією іміджмейкінгу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема міфологізації образу Холмса досі не досліджувалась вітчизняними чи зарубіжними вченими в аспекті використання іміджевих технологій. Проте поодинокі пояснення міфогенності образу дойлівського детектива у заданому напрямі ми знаходимо у працях зарубіжних дослідників. Д. Сташауер [11] мотивує це явище тим, що автор, попри зміну суспільно-історичних обставин навіть впродовж виходу циклу (а це 40 років), суттєво не змінює образ свого